

JAN AMOS KOMENSKÝ

LISTOVÉ DO NEBE

Obsah:

Předmluva vydavatele

První list lidí chudých k Kristu Pánu.

Odpověď Pána Ježíše Krista na supplikací lidí chudých.

Druhý Kristův list k bohatým.

Odpověď bohatých na psaní Kristovo.

Odpověď veřejná Krista Ježíše

v níž obojím, bohatým i chudým, o budoucím pře jejich rozeznání oznamuje, a jak by mezi tím k sobě se chovati měli, ukazuje.

Předmluva vydavatele

Poměry sociální v Čechách a na Moravě, které již ve stol. XIV. bývají častým předmětem úvah tehdejších reformátorův, husitskými válkami značně se zhoršily, protivy mezi šlechtou a lidem poddaným se přiosťřily, až počátkem stol. XVI. dochází k uzákonění úplné poroby lidu selského.

Od té doby útisky poddaných a vůbec chudiny jsou častým důvodem stesků zvláště kazatelů všech vyznání, kteří v postillách věnují bolavé té stránce české společnosti četná dojemná místa. Běduje se tu nad bezprávností lidu těžce ujařmeného, nad nejistotou majetku krvavě vyzískaného, jehož člověk, zákonem připoutaný k své hroudě, marně hájí nejen před pánem, ale i před čeledí jeho. I na nedostatek právní bezpečnosti dosti je stesků.

Dlouhotrvající mír a blahobyt XVI. věku, v němž rozmohla se rozmařilost i nádhera, neshody společenské ještě prohloubil.

Přirozeno tedy, že ani Komenskému, když r. 1618 nastoupil na úřad kazatelský ve Fulneku, poměry ty nemohly zůstatí utajeny. Dí o tom sám, že jako pastýř duchovní nucen byl uvažovati o případech svědomí („casus conscientiae tractare coactus“, Epist. ad P. Montanum, III.), a z toho že vznikl spisek „Listové do nebe“.

Dle soudu jeho urovnání sporů mezi stavy lidskými bude předním účelem očekávaného tehdy příchodu Kristova na svět, tak že potom nastati může vytoužená perioda tisícileté jeho vlády. A hříchy do nebe volající, jichž lidstvo té doby je plno, jsou přímým toho podnětem, aby Kristus již s příchodem svým neodkládal.

Bůh zná je ovšem jakožto vševědoucí, ale chudí ve své sklíčenosti přece sdělují mu zvláště to, co je nejvíce tísní. Žaloba chudých ke Kristu je předmětem listu prvého. Nepronášejí stížností na rozmařilý život bohatcův, ač jej podrobně znají, ale na nemilosrdnost jejich. Nepřejíť chudým oddechu ani v den sváteční, závidí jim i toho, čeho jim Bůh skrovně poskytl, vydírají to všelikými úskoky; v nouzi nechť jim ani půjčiti ani za ně ručiti, a činí-li to, zacházejí s chudými jako s otroky. Někteří dokonce užívají prostřednictví židův, jen aby vydřeli větší úroky. Ani správa veřejná není k chudým spravedlivá, neboť ubožáci platí větší daně než boháči a před soudy nepožívají náležitě ochrany. Podřízenost jeví se dokonce i ve stycích společenských, že boháči sotva děkují chudým za pocty jejich, ba vypínají se nad ně i v církvi. A přece chud'asové nenaléhají na oprávněnou rovnost všech lidí na světě.

Kristus odpovídaje chudým (v listě druhém) osvědčuje, že zná bolesti jejich, ale nemůže připustiti, aby nastala společenská rovnost všech lidí. Chudobu pokládá spíše za prospěch, nežli za škodu, vždyť ani boháči nebývají pravidelně šťastni. Též on sám zvolil si na zemi chudobu a přece došel nejvyšší slávy. Svou zvědavou ponížeností chudí podněcují zpupnost boháčů. Posléze slibuje, že se chudých ujme a pošle napomenutí boháčům.

Činí to listem téhož dne poslaným (třetím). V něm ohlašuje především stížnost chudých, o níž všecku pravdu zná. Rovnost všech lidí sice zavéstí nechce, ale zakazuje jakoukoli krutost a káže z přebytkův udíleti almužny. Bůh dal lidem, co chtěl, ale před ním jsou jako sluhové jeho sobě rovni. Též Bůh je milosrdný a pomstou tresce všelikou nemilostivost, jež se přičí zákonu o lásce k bližnímu. Lidé jen pomocí vlastního milosrdenství mohou doufatí v Boha.

Odpověď boháčů podává l i s t ě t v r t ý. Namítají, že nářky chudých slyší stále, než nezdají se jim býti oprávněny. Vždyť stěžovatelé ti ani sami sobě nehledí pomoci, jakkoli vlastní vinou v bídu upadli. Ovšem tedy příspěvní cizí by jim nemnoho bylo platno, když nechťi pracovatí. Lidem potřebným se almužna uděluje, jakkoli se skutečná jich potřeba zkoumá, protože dary zbytečnými jen by se podporovala lenost. Též obce mají dostatečnou péči o lidi opravdu chudé. Záruku bráti za lidi nepořádné nijak nelze. Cti zasluhují lidé bohatí za svou pracovitost a pro čest i od Boha prokázanou.

Rozhodnutí mezi chudými a bohatými Kristus podává v listě pátém. Tvrdí především, že zná dobře všecku bídu na světě; ale 1. rozhodnutí konečné o ní ponechává si na poslední soud, na nějž lidé mají se chystati. 2. Ze soudu toho již nebude odvolání. 3. Každý tu bude souzen podle skutků svých. 4. Smířování viny již tu nebude. Do té doby žádá, by chudí příliš nedožadovali se dobrodiní, snad i násilím, ale byli trpěliví a následovali Krista. Bohatí jako pouzí správcové jmění ať neustávají v dobročinění, neboť nemilosrdné Bůh bude trestati. Jinak slibuje všem lidem brzký svůj příchod.

V listě P. Montanovi uvádí se rok složení spisku tohoto 1616 a vydání tiskem v Olomouci r. 1617. Ale správcem zboru Komenský stal se teprve r. 1618, a tisk zachovaný má datum 1619, což lépe se shoduje s životními poměry Komenského. Takových omylů v letopočtech ostatně jeví se ve spisech jeho dosti.

Netřeba proto pochybovati, že tisk dosud v jediném exempláři zachovaný skutečně pochází od Komenského. I přesný jazyk, tu onde moravismy ozdobený, nasvědčuje znalci, jakých té doby mezi českými spisovateli již bylo málo. Dotvrzuje výbornou školu, jakou té doby slyňuli jen Bratří.

Jediný známý výtisk tohoto spisku chová se nyní v Museu království Českého; r. 1705 zapsán byl v knihovní seznam jesuitské kolleje u sv. Ignáce v Praze. Obsahuje 24 listy malé osmerky, nestránkované (kustody A-C, I-V), z nichž poslední je prázdný. Text počíná hned na 2. stránce, od str. 38. tisk je hustší. Ozdobné výplně jsou pouze na titule a na konci, mimo to linka na str. 2. před počátkem textu.

Nový otisk, přesně dle originálu gotickým písmem, pořídil a úvodem opatřil prof. Jan Kvačala (v Lipt. Sv. Mikuláši, nákl. spolku „Tranoscius“ r. 1902; str. VIII. a 40).

Jan V. Novák.

První list lidí chudých k Kristu Pánu.

Nejdůstojnějšímu Pánu, Pánu Ježíši Kristu, Boha věčného věčnému Synu, Spasiteli a Vykupiteli všeho světa, lítostivému ochránci chudých, vdov a sirotků, i všech opuštěných zástupci nejvěrnějšímu, i našemu nejmilostivějšímu Bohu, všelikou poníženost vzkazujeme.

S ostejcháním bychom před tebe předstupovali, velebný Pane, my bídní a u světa pohrdaní lidé, kdybychom v tom ujištění nebyli, že ty v konání soudu při nás synech lidských nepatříš na osobu lidskou, aniž podle zevnitřního vidění soudíš, ale podle spravedlnosti; protož tobě vševědoucemu Pánu tím směleji a doufánlivěji stížnosti své přednáseti budeme; v čemž aby nás snesl a trpělivě vyslyšel, poníženě žádáme. Nebo což ubozí činiti máme, když již na světě nelze najíti, kdož by politoval nás, aneb aspoň naříkání naše slyšeti chtěl? Již hledati musíme v nebi aspoň, najde-li se, kdož by se o nás ujal a nešťastných opuštěných zastal. Poslechniž tedy, velebný Králi náš, vždy poníženě prosíme, a rozeznej při naši pro milosrdenství své. Neboť jiného nemáme, v komž bychom naději složili, kromě tebe. Budeme pak stížnost klásti proti bratřím našim vlastním, synům vlastním téhož otce našeho Adama těm, kteříž z milosti nad nás více něčím poctěni a zbožím světa obdařeni jsou; proti nimž ač bychom mnoho mluvíti mohli o jejich zlém užívání darů tvých, o pýše, nádhernosti, lhostejnosti a rozpustilostech všelijakých, i zanedbávání tvých poct etc.: a však poněvadž ty soudce jsi, zvolený k tomu od svého Otce, rozumíme, že na to lépe nežli my pozor máš a budeš věděti časem svým, jak v ty věci nahlédnouti; protož my toho zanecháme, svých toliko bezpráví a křivd, kteréž se nám od nich dějí, tobě svému Pánu potoužíme a za ochranu pokorně požádáme.

Nejprvé pak (postrpiž nás v tom, Pane milý, ať se tobě cele otevřeme, a jakákoli myšlení vstupují na srdce naše, před tebou vylejeme) spatřujíc my takové tyto neřády v světě a potřásání se oněchno nad námi, mysliti se chce, také-li pak v tom vůle tvá jest, aby taková mezi námi lidmi nerovnost byla, jedni aby hojnost měli až na zbytek všech věcí, jiní naproti tomu nouzi třeli; jedni ustavičnými rozkošemi oplývali, druzí hladem a žizní mřeli; jedni bez všelijaké práce lhostejně živi byli, druzí co oslové dny i noci v potu trávili. Nebo zdaliž jsi nás všech nestvořil, ty jediný Stvořiteli náš? a nestvořil k obrazu svému? Zdaliž jsi všech nás nepostavil nad dílem rukou svých v světě a hospodářství neporučil? Zdaliž jsi za všecky neumřel? Zdali všem milosti své nepřeješ? Kudyž pak na to přišlo, aby taková nerovnost mezi námi lidmi byla? Jistě, jistě aneboť všecky věci lidské kola štěstím se motají a točí, aneboť ty zvláštní nějaké příčiny, že, aby se tak dalo, dopouštíš, míti ráčíš! Jakť jest koli:

totož se jistě nenáležitě děje, že oni všechněch věcí hojnost až na zbytek mají, a my nouzi trpěti, kteříž tak dobře jsme tvor tvůj jako oni. Mají mnozí z nich plné stodoly a špižírny, až myši kazí; my mezi tím hladem mřeme. Mají plné skříně kožichů, čub, sukni, kabátů, až molové to hryzou; my mezi tím odpoilu nazí chodíme. Mají plné truhly stříbra a zlata, aniž toho čím užívají, leč že na to hledí; my pak ubozí co s dluhy. činiti nevědouce, žádného však milosrdenství založením některým haléřkem užiti nemůžeme. Ó Bože nesmrtný! vzhledniž na to, co se děje, a nás neb zastaň, neb že tvůj tvor nejsme, nás se odečti. Ale čímž pak onino lepší byli, žes je nad nás vyvýšil a k zpínání se nad nás příčinu dal? An hle, ani v těch svátečních dnech není toho milosrdenství při nich, aby lásky nějaké k nám dokázali! Sami v stkvoucím oděvu, v šarlatu, aksamítě, kmentu, liščinách před tebou se postavují; my pak v chatrných svých hadřích před tebou hanbíc se ukazujeme. Oni ve dny sváteční rozkoší užívají, jedí, pijí, hodují; my pak hladem přimíráme; nebo když ruce zahálejí a odpočívají, i zubové zahálejí musejí. Ješto zdaž by onino tehdaž aspoň špižírni svých otevřítí neměli? Zdaliž by dvou, tří, čtyř nás ubohých k sobě pozvouce, toho chleba poskytnouti nemohli, abychom všickni v takové dny před tebou se veselili? Neměli-liž by roucha toho a šatů, kteréž v truhlách molové kazí, propůjčiti, aby se aspoň prochodily a před zkázou bránily? Ale ach, nastojte, taková jest ta jejich štědrost, že když chudí tvoji, slepí, chromí, vodnotedlní a jinak bídami sklíčení, aneb nešťastní věžňové i před těmi chrámy se postavují a pro to nejhlubší milosrdenství Boží, kteréž jim tam hlásáno bývá, a za něž se snad modlívali, prosí, aby se slitovali: ubroukáni spíše než uslyšáni neb retováni bývají. Mnozí v důstojných čubách a v rouchu stkvostném vykračují i dosti z nábožna, jako sama pobožnost; a však spatří-li, an tu chudý jest, odvrátě oči půjde mimo, aniž se hnouti dá, aby jedinký halíř jménem Božím na sobě vymodlití dal. Nýbrž i na tvé služebníky a zprávce své, proto že se někdy za některého z nás přimluví, hněvati a domlouvati se nestydí! Máš, Pane Bože, takových ctitelů mnoho. Ješto což by nevděčnému boháči ubylo, kdyby k službě tvé jda, pár nebo dva haléřků s sebou vzal a potom pro jméno tvé prosícímu poskytl? Ano v tom by tvou vůli naplnil a svou k tobě vděčnost pronesl; ale vidíš, Pane Bože, jak halěře jednoho více sobě váží, než důstojného jména tvého, kteréž nadarmo do uší svých pouštěti smějí! Jistě, příkazateli, jakož dle zakázání tvého do úst nadarmo bráti nesluší velebného tvého jména, tak do uší na prázdno je pouštěti k též nešlechtnosti přináleží. Upadáme někdy někteří v bídu a nedostatek i v prodlužení se častokráte; a však v tom postaveni jsouce, přenesnadně milosrdenství užiti můžeme, aby neb půjčili a založili, neb slíbili a k rukojemství se propůjčili; ješto se často před nimi třese, z toho srdce hotovi jsouce zase nahražovati, a nejen to, čím by nám vděk učinili, navrátiti, ale nad to i odměňovati se službami svými, tělem takměř i duší konanými. Ale nelze doptati se

milosrdenství; aniž tu jméno tvé, kteréž jindy nejvyšší a nejplatinější bývalo útočiště, co pomůže. Ale toť by ještě snesitelné bylo, že v svých věcech tak houževní a nezdílní jsou; kdyby aspoň toho malička, což od tebe nám propůjčeno bývá, a my v potu tváři své nabýváme, nám přáli: ale, ó nesmrtelný Bože! jaká nenasycená těch hltáků žádost! že plné majíce stodoly, truhly, koše, nám předce i ten chléb náš z rukou a z úst vydírají; ne tak sice kvalitě a násilím, so jako forteli a obmysly předivnými. Máme mnozí přetěžké živnosti své; a však jimi dnem i nocí pracujeme, ne sobě, než oněm naháníme. Vymyslili na nás v té příčině přechytrý fortel k zhoubě naší, že v nouzi naší sami se ohlašují, a přívětiví a lítostiví vidíni býti chtějíce, zakládati hotovi jsou; ale potom vrchovatě toho od nás i s lichvou vyhledávají, nic již, byť o kůži šlo, nelitujeme. Tak že mnozí z nás nic nejsme než oslové jejich, od nich, což do úst vzíti máme, berouce, živnosti pak své všecken užitek jim donášejíce, aniž v tom jaká lítost nad námi ubohými jest. Mnohých o to jest péče, aby lidí potřebných co nejvíce k sobě přivábili, a činí to pod zástěrou lítosti a dobročinnosti. Mezi tím když je k sobě naučí a naskytáním něčeho v dluhy sobě zapletou, již ne jinak, než jako s svými otroky zacházejí podle vůle své: tak že mnozí po mnohá léta pracujeme, boháčům všecku živnost svou donášíme, sami ani toho chleba do sytosti najísti se nemohouce; naposledy, když při nás síly necítí, a naděje není, aby nás déle v otroctví užívati mohli, zžirají nás do konce, na statečky naše přípovědi dělají, z chalup shánějí a na zebrotu nás, manželky i děti naše přivozují. Nadto ne jen sami nás z své strany šklubí a hubí, ale i jiným, aby nás ubohé lidi trápili, napomáhají. Nebo mnozí pro hanbu nesmějí na lichvu nám chudým a nuzným půjčovati a za ty chtějí vidíni býti, kteříž ouroků neberou, leč od cizích, jakž Pán Bůh v zákoně svém dovolil, židům na lichvu půjčují a potom nám k nim ukazují, kteříž i sobě něco přitáhnouti chtějíce, dvojnásobní a trojnásobní ouroky od nás berou a nás skrze to nešťastné lidi zžirají. Nadto rozličné roboty vymejšlejší, těžká břemena na nás vzkládají, sami se jich ani prstem nedotýkají; a ačkoli jim v statku nijakž se vrovhati nemůžeme, však mezi tím z toho, což pracně v živnosti své dobudeme, víceji dani, i z té špatné chaloupky, než oni z svých mnohých domů, aneb jistě s nimi zároveň, dávatí musíme. Má-li kdo z nás při jakou před soudem s někým bohatším, řídko práv zůstane. Nebo sami čím podmašťovati nemáme, dary a úplatky předchvacování býváme, a skrze to naše pře vždycky nespravedlivé; tak že se to zhusta plní těchto časů, což tam někdy říkávali proroci tvoji, že za pár stěviců prodáván bývá chudý. Naproti tomu řídké jest divadlo, aby chudého pře spravedlivá zůstala. Tak vždycky mastné svrchu zplývati musí. Ach, politujž se tobě toho, věčný Bože!

Naposledy i to námi hýbe nemálo a i tebou by hýbati mělo, ochránce náš, že ne jen statečkové naši chudí věchtem jsou jim k zmítání, ale i nás samy pro tu nešťastnou chudobu, ješto obraz tvůj jsme, sobě zlehčují a za nic váží. Sami od sebe všecko činíme a činiti musíme, což k uctění jich přináleží, pozdravení dáváme, klobouky snímáme, klaníme se, ba i vašností a ráčení dodáváme, a div se co zemským nějakým bohům nemodlíme; ač by již tuším i klekání před sebou a modlitbám rádi. Sami pak co od nich máme? To, abychom jim onucemi byli, o než by, kdy se komu z nich líbí, nohu otřítí volno bylo. Více sobě častokrát psa svého váží, než chudého člověka. Když se chudí z chudých rodíme, jako by se štětec narodil, tak se to váží. Pakli kdo umře, ani kdo s ním povyjítí nebude, leč sami sobě tu čest učiníme-li. Z nich pak umře-li kdo, všecko město a osada ať jest tu a kvílí; narodí-li se jim kdo, všickni o tom vězte a plésejte. Jestliže kdo z nich mluví, všecko jsou Šalomounova slova, pozorujte všickni. Promluví-li z nás chudých kdo, byť i platně bylo, a neb se toho ani souditi nebude, a zůstaneš za blázna, a neb, že od chudého rada vyšla, pohrdne se ní, aby nezpyšněl. Jde-li mimo chudý a pozdravení dá, ani se nepoděkuje, aby na tom dosti měl, když na něj pohlédnouti ráčil, ač i to řídké. Řídký z nich zrak svůj na chudého opře, boje se snad, aby se nenakazil; pakli náhodou pohledí, šetř jen, ať oči rychle zase snese, aby se nezdálo, že ho tím ctí. An i k tomu kmotrovství, kteréhož se v křesťanské tvé církvi užívá, jich užiti nemůžeme; ješto ty znáš, že by to ušlechtilý řád byl (a jest v některých krajinách, kdež více pobožných máš), aby bohatí dítkám chudých lidí za kmotry se propůjčovali, aby po smrti rodičů ubohých byl, kdo by se o nešťastné, opuštěné sirotky ujíti a je k dobrému duše i těla vésti mohl. Tito pak i v církvi tvé, kdež aspoň rovnost by býti měla, pýchu provodí, nad námi se zpínají, za onuce sobě počítají a kladou, a z nás vždycky snažnější jsou smích sobě dělati, nežli nám ubohým lidem něčím v hod se učiniti.

A protož dokudž se dívati budeš, ó soudce vši země? Dokudž se neujmeš o při chudých? Však pak o tobě písmo mluví, že jsi proto zkušený ve všem, aby uměl čitedlnost míti bíd našich a nad těmi, kteříž je snášeji, se slitovávati. Kdež tedy jest jaká lítost? aneb jestliže jest, pročez pak jí nezjevíš a neslituješ se skutečně? Nebo sic víme, že vševědoucí jsi, a což před tebou mluvíme, znáš, že tak jest. Nečiniž se tedy neslyše, ó Bože pomst! Povstaň a ujmi se o při naši. Kdybychom žádati chtěli, aby rovnost učinil mezi námi a zboží svá mezi všecky nás jedinstevně rozdělil, nic bychom nespravedlivého nežádali. Nebo jakož jsi nás všecky stvořil, ty jediný učiniteli náš, z jedné krve, k jednomu cíli, jedinstevným způsobem bez rozdílu: tak také slušnět' by se býti zdálo, aby všecky opatroval bez rozdílu. Aníž žádati bychom chtěli, aby nás nad onyno povýšil, je pak ponížil; než ta toliko, aby zároveň se všechněmi nakládal.

Což by spravedlnosti tvé jistě na odpor nic nečelilo. A však líbí-liť se tobě to tak, nechažť jest tak. Tohoto nic méně žádati nepřestaneme, aby nás tak příiíš pošlapávati a utiskati nedopouštěl a oněmno mocně poručil, aby lítost nad námi měli, a nechtí-li nás, tedy aspoň obrazu tvého v nás aby více ušetřovali, i také v nuzných našich potřebách slz našich vice sobě vážili. Což jestiže se stane, Pane a Králi náš, a tento neřád v světě napraven. bude, budeme míti z čeho tvé jméno chváliti a budeme také pokojněji moci tobě sloužiti. A protož, poněvadž i tvé slávě na tom nětco záleží, ej, povstaniž a zjev se, ujmi se o při chudých a vyved' ji, ať poznají všickni, že ty Bůh a ochránce náš jsi a všech. doufajících ve jméno tvé. Amen, staň se, Králi náš.

Dáno z údolí pláče a zpečetěno slzami ssoužených tvých etc.

Odpověď Pána Ježíše Krista na supplikací lidí chudých.

Milost vám a pokoj od Boha Otce skrze mne rozmnožen bud'. Amen.

Věrní naši milí, vděčen jsem toho, že v bídách svých ke mně, svému Pánu, se obracíte a ode mne pomoci a retuňku hledáte. Takt' zajisté sluší; mně jest dána všeliká moc na nebi i na zemi, abych podlé vůle své všecko řídil a zpravoval, pyšné potíral pod nohy své, zastával pak chudých ponížených. Tím tedy, že mne ctíte a čest samému mně náležitou samému donášíte, v tom nejprv vězte, že milou mi věc činíte. Má zajisté jest pomsta, já odplatím, a kdož by mi v to se vtíral a meč mně z rukou bera sám pomsty konati chtěl, nesnesitedlný můj hněv a zuřivou tvář by proti sobě obrátil. Kteříž tedy koli to činíte a své křivdy a nátisky mně poroučíte, vězte, že v takových zalíbení a kochání své míti ráčím. Nebo aniž já nenevím o tom, co se děje; nahét' jsou a odkryté přede mnou všechny věci; oči mé jasnější jsou nad slunce a pronikají i do nejhlubších tajností; vídám já vaše slzy, slýchám vaše úpění, i ta vzdychání vaše tajná mně v povědomosti jsou; tím se potěšovati můžete. Ale znamenámť také při vás horlivost, kteráž prázdná jest umění, a vidím netrpělivost, kteráž vás k vyhledávání ode mne toho vede, načež vám ani mysliti nesluší. Rádi byšte, aby rovnost byla v zboží a v bohatství mezi všechněmi, a abych neuvozoval jednomu v ruce víc než druhému. Ale soudíte-li, co mluvíte? a rozumíte-liž, že tím dále, než vám náleží, saháte, místo Božího řízení své rozumy stavíte? Odpovězte mi na toto: jsou-li všichni dnové v roce jednostejně jasní a horcí? a chtěli-li byšte žádati toho? K tomu, jestliž všecko stromoví jednoho zrostu? Všecko-li jednostejně

velikého listu? Všecko-li jednotejné ovotce nosí? čili některé všeho prázdné jsou ovotce, jiným způsobem ku požitku jest? Všecko-liž kvítí jednotejnou má vůni? Všecko-liž také jedné barvy býti má? Znamenáte snad, že při těch věcech rozdílnost ta a rozličnost ušlechtilosti jest původem a Boží moudrosti důvodem. A co? při nejušlechtlejším tvorů svém Pán Bůh té své moudrosti užívati nemá? Osvíceněji na to starý onen můj služebník hleděl, Sirach; kterýž pověděl, že uměle Pán Bůh rozdělil lidi, ačkoli z prachu všickni zároveň stvořeni byli. A že jakož jest hlína v rukou hrnčíře, s kterouž nakládá podlé vůle své, tak Stvořitel v rukou svých člověka máje, že s ním zachází podlé usouzení svého. Řekne-liž pak hlína k hrnčíři: Proč se mnou tak zacházíš? Pročs ze mne toto a ne ono učinil? Vizte, moji milí, ať se od rouhání vzdálí jazyk váš! Bohu zanechte cest jeho a jeho řízení a vyměření ostříhejte. Nebo Hospodin jest, činí, což se jemu líbí. Mezi tím, což jsem kdysi matce synův Zebedeových řekl, vám nyní pravím: Nevíte, zač prosíte. Nebo aj, já věrný svědek Boha Otce toto vám svědčím, že mnohým z vás k dobrému to, což při vás se děje, slouží a se vztahuje; lépe vám zajisté podlé těla býti chudými a v Bohu bohatými, lépe na světě nouzi trpěti a věčně užití. Zdá-li se vám blahoslavený oněch život (v kterémž sic bludu vězeti obyčej jest lidský), a vy tím k závisti a nepokoji se vedete, vězte, že v čem pravé blahoslavenství záleží, nerozumíte, na to více, co při boháčích jest, než na to, co v nich, hledíce. Zevnitř jest zlato, stříbro, drahé kamení, pěkné roucho; vnitř strach, starost a fresování, hněv a nečistota. Hledíte na to, že jsou v rozkošech, a nehledíte, že řídký z nich jest, aby v rozkošech nebledl, neb nehnil, neb neschl. Ješto vaše skýva chleba z mého požehnání vám užitečnější jest, než oněm slavné jejich večere a pankéty, vám zdravější hrstka vody, nežli jim jejich silná vína, aneb jacíkoliv jiní drazí nápojové. Čehož se tedy vám pod mým opatrováním nedostává? K tomu ustavičné jejich rozkoše zdaž jsou rozkošemi? Zmrzí, což každodenní jest, i sama sladkost ustavičným užíváním zhořkne, aneb aspoň sladká býti přestane. Můj pak skrovný stůl, kterýmž vás krmím, že vždycky vám sládký jest, sami mi svědkové toho budete. Z oněch jak řídký dočeká života dlouhého? Rychle jedni za druhými jdou, každý téměř aneb se lakomstvím zfreduje a sežere, aneb rozkošemi zhnojí a zahubí. Mé pak požehnání vás obyčejně šedinami korunuje, ač kdyby i tu vámi často nescházelo. Onino docházejí-li kteří staršího věku, zdaž brzy uhlédáš, aby na svých vlastních nohách který kráčel? Než od čtyř nosičů z místa na místo co špalek přenáší bývá. Povrchu zajisté všecken zlatý, vnitř bude všecken shnilý a splácený. Což jest tedy, což vám vaši věc tak hrubě oškliví, a abyšte oněchno způsobu sobě žádali, nutí? Krátce dím: to, že, což jen zevnitř při bohatých se třpytí, spatřujete a oči sobě zaslepujete. Hned jakž užití někoho nádherným rouchem oděného, zbíháte se, vzhledáte naň, klaníte se co modle nějaké; odtud vám zrak pochází, a mysl po témž dychtiti

počiná, oněmno pak mysl se dme a pýchy přibývá, ješto kdybyšte vy těmi věcmi zhrdali, na ně pozoru neměli, k jejich nádhernostem očí neopírali, v rozmlouvání na smaragd neb rubín na prstě se třpytící se neohlédali, roucha také měkého neohledovali, summou nechali jich, nechat' by sobě bohatí byli: tedy by jistotně to dvě z toho šlo, že by vás žádost k jmění, čehož nemáte, se neplodila, a jim že by nadýmání myslí jejich usedalo; nýbrž vlídné, přívětivé a účinné je byšte učinili. Sami by zajisté dobrovolně k vám chodili, k sobě zvali a prosili, jen aby měli komu své krásné postele, stoly, koflíky, roucha, prsteny etc. ukazovati, a aby byl, kdo by se tomu divil; poněvadž taková jest všech lidí povaha, že jim žádné jmění bez svědka příjemné a veselé nebývá. Ale což vám k spokojení vás mnoho mluvíti mám? Pohleďte na mne, kteréhož za Pána svého držíte a máte; a jsemť. Zdaliž jsem já na světě byv nemohl také užiti bohatství a rozkoší, ke všemu právo maje? a však hle, pohrdl jsem tím a nevyvolil jsem sobě ani, kde bych hlavu sklonil; rozkoše mé bývaly chléb podpopelný aneb ječný, někdy k tomu kus ryby aneb plástek medu, ač i toho nevždycky bývalo. Nápoj pak můj obyčejný byl ten, kterýž z oblakův pochází a napájí zemi i všecky životčichy. A však aj, živ jsem! I mneť jsou sobě nevážili, i jáť (jakž jste vy sebe nazvali) onuci jsem byl lidskou a v pohrdání u všech. Nedělili se se mnou o své kořisti; ano i to, čehož mi nedali, brali mi. Ale já představiv sobě tuto slávu, opovážil sem se hanby i chudoby i útrpnosti všelijaké; a hle, již tomu konec! Věrný byv nalezen v utrpení, slávou korunován jsem; a vám, kdož dověrně obcujete řádu Božímu, to též strojím. Myslte, že krátký jest nynější život váš, brzy bude vám i oněm zemřítí; vy tu necháte své chudoby, oni svého bohatství. Hodné-liž tedy o to tak příliš státi, což hned ku proměně přijítí má? Mezi tím toto vám slibuji, žeť vás neopustím, kdož mi věrní budete. I před Otcem svým dobrého vašeho jednatelem budu, i těm také boháčům podlé žádosti vaší návštějí dáti o vůli své (již prvé sic prohlášené) nepominu a takové s vámi nad slušnost nenáležitě zacházení jim konečně zapovím; tak abyšte, že i zde ode mne retuňk máte, spatřiti mohli. Mějtež se dobře, a ve mne doutati nepřestávejte.

Dátum z nebe, příbytku svattosti mé, etc.

Ježíš Kristus, Spasitel všech svých věrných milých.

Druhý Kristův list k bohatým.

Ježíš Kristus, Boží věčný Syn a nejvyšší ředitel všech věcí, těm, kteříž z požehnání mého zboží a statky mají, požehnání své vzkazují.

Netajím před vámi toho, lidé moji, že mne psaní a supplikaci ponížená lidí chudých, po světě rozptýlených došla, v kteréž s pláčem a slzami touží mně, svému Pánu a ochránci bíd svých, a stížnost lítostivou proti vám, bohatým vedou, že byste ukrutně a nelítostivě s nimi zacházeli, je v pohrdání a nevážnosti měli a střeva milosrdenství před nimi zavírali, ne jen z svého jim dobře nečiníce, ale i, což jejich jest, divnými forteli a obmysly, často i násilím uchvacujíce. A vímť o tom, že tak jest, a že jim na větším díle křivi jste. Nebo já jsem ten, kterýž zpytuji ledví a srdce, a kterýž jsem se proto vysoko posadil, abych spatřoval všecko. Vím skutky vás obojích, aniž volání utištěných oslyšeti moci budu. Rádit' by sice onino tomu (ačkoli s choulostivostí o tom mluví), abych všecky věci dobré obecné učinil, a aby každému z nich díl toho se dostal, což za vámi zbytečně zůstává, uznávající za nespravedlivé, aby někomu zbývalo, jinému se nedostávalo, než aby srovnáno to bylo rovným dílem. A však můžete věděti, že tato věc při prvním a starobylém způsobu pozůstavená bude, a takového srovnání na ten čas se zanechá. Než vámť, kteréž jsem za šafáře nad statkem svým ustanovil, přísně poroučím a rozkazuji, abyste nad čeládkou mou (nebo všechněch jsem Pánem) ukruťenství neprovodili, nýbrž tím, což jsem vám v ruce uvedl, je dle možnosti opatrovali. Ne proto tělesný pán úředníky a šafáře sobě ustanovuje, aby všecko k sobě obraceli; ne proto jim peníze, potravu a jiné věci v ruce dává, aby to schovávali, než aby čeládce jeho rozdělovali podle slušnosti. Na čež vám boháčům již se pamatovati nechce; nechcete vy než plnomocní páni v tom, co se vám do rukou dostává, býti; ješto má pravice dobyla sobě dědictví toho, já řádným pánem učiněn jsem všech věcí na nebi i na zemi; já jsem ten, skrze kteréhož kralují králové, a jehož vůlí zase ssazováni bývají; já jsem ten, kterýž povolávám služebníků, kterýchž chci, a rozdělují hřivny své, jakž mi se vidí. A protož v mém šafujíce, podle mé vůle šafujte, tomu konečně chci. Sic budu zůřivým vyhledavatelem a mstitelem nepravosti. A což pak jest to, což vás proti spoluslužebníkům tak popíná? Zdali ta hrstka zlata, kterouž jsem tobě, boháči, dal? či roucho, jímž jsem tě oděl? či stolička, na níž jsem tě posadil? Blázníš, člověče, nad člověka se vypínaje; blázníš a pospícháš k svému zlému. Všickni jste moji služebníci, a mohl bych i vám zvyklého slova užiti, chlapi, s nimiž já moc mám nakládati, jakž mi se líbí. Dám, což chci, komu chci; jinému nedám, když mi se nelíbí; bude-li mi se líbiti, dám také. A ty proto, že já onoho pomina, tobě jsem nětco dal, vezmeš ho v nelibost?

jím pohrdneš? sám u sebe ho zamorduješ? na něj pěkně nepohleďš? s ním se hrdlovati budeš? Vidím já a soudím, co se děje, a svědkové toho jsou slzy chudých mých, kteréž já v láhvicích schovávám, a kteréž časem svým hořkým vám nápojem budou, ó vy ukrutní a nemilosrdní; svědkové jsou i metličky mé, kterýmiž i hned zde časem napořád všecky spravedlivě švihám, války, hlad, mor uvodím, zdaliž toho nevíte? A jestližeť toho trpěti nemohu, aby v pohrdání byli chudí moji, zvláště kdož v sloužení mně věrní jsou: ovšemť na tu nešlechtnost dívati se nemíním, aby, komuž jsem méně dal, i to málo jemu vydíráno bylo. Vámt', ó lidé, slušelo, abyšte, kohož jsem já statkem poctiti pomínul, nad takovým lítost měli a toho, což vám štědřeji dáno, oněm udělovali, i pro potěšení ubohých i pro odvrácení od sebe závisti, i pro dokázání lidské k lidem lítosti, a že přirození lidské v vás jest. Nebo zdaž hovada hovadům škodí v pokolení svém? Zdali raději nejedna mezi životčichy vespolek se nefedrují? A vy, rozumný Boží tvor, nemáte sebe vespolek retovati? Hleděli byste aspoň na můj příklad a učili se pokoře, vlídnosti, dobrotě a účinnosti. Já věčného Krále byv syn, když jsem lidem rovný učiněn, od lidí jsem se nedělil, jich neštítil; žádným jsem nikdy nepohrdl, s každým rád mluvil, obcoval, ochotnost ukazoval, pomáhal, retoval, v čem a jak kdy znal jsem, že toho kdo potřebuje. A tebe, boháči, má láska tak divokého činí? aby dostana nětco v ruce, již lidem bočil, již šilhavě hleděl, již nad žádným se neslitoval, již kde komu co vydřítí šetřil! Ach, tomu-liž vás má dobrota učí? Nebylo-liž by již aepe žádnému nic nedávati a zemi, z níž pochází bohatství, zase to, což na světě jest, pozřítí poručiti? abyšte tak aspoň lítosti lidé k lidem se učili. Jakt' jest koli, vás, boháči, ještě pamatuji, abyšte sobě usmyslili a hněvu mého proti sobě neshromažďovali. Nýbrž abyšte bez výmluvy byli, ještě vám jednou jasně a světle vůli svou oznamuji a zákony své vyhlašuji, v nichž se vzhlédati a čeho se od vás vyhledává, poznati moci budete.

Nejprvé povědino vám v zákoně: Milovati budeš jedenkaždý bližního svého. Kteréhož přikázání každý sám vykladačem býti může, toho šetře, čeho by od jiných, aby mu činěno neb nečiněno bylo, vyhledávati chtěl, sám to též jiným povinen že jsi, věz. Pověděl Zachariáš, prorok můj: Dokazujte lítosti a milosrdenství jedenkaždý k bližnímu svému; vdovy, sirotka, příchozího a chudého neutiskujte, a zlého žádný neobmejšlejte v srdci svém. Zach. 7, v. 9. 10. Poručil a rozkázal Bůh můj a Bůh váš, abyšte při žni a zbírání ovotce vystříhali se paběrkovati po sobě, raději brž nětčeho naschvále po sobě zanechávali pro chudé a přlchozí, aby podlé vás na světě živiti se mohli. Deut. 24, v. 19. Ruth 2, 16.

Položil ten týž Bůh i tento zákon: Jestliže by schudl bratr tvůj, a ustaly by ruce jeho u tebe, tedy aby ho posilnil; aby nebral od něho lichvy a neb úroku, ale bál se Hospodina Boha svého, aby se mohl živiti bratr tvůj u tebe. Peněz svých, dí Bůh, nedáš jemu na lichvu, aniž pro zisk půjčovati budeš obilí svého. 3. Mojž. 25, v. 35. 36. 37. Viz podobné věci i 5. Mojž. 15, v. 7. a dále.

Pověděl jsem i já na světě byv: Půjčujte, nic se odtud nenadějíce. Luk. 6, 35. A můj apoštol věrný, Pavel, také o tom položil: Že všechněm dobře činiti sluší, a nejvíce pak domácím víry; a to bez ustávání a oblevování.

To tedy věztež, že jest vůle má, podlé níž chci, abyšte se chovali k chudým mým a ničeho více se nedopouštěli, pročez by proti vám vzdychati a slzy vylévati museli. Nýbrž aby jedenkaždý od této chvíle měl větší péči o bližního svého, nežli se to od mnohých dalo, k dobrému a vzdělání jeho, tomu chci. A protož toť vám přísně poroučeti ráčím, neutiskujtež chudých mých, buďte čitelní bíd jejich, na ně nad slušnost víc neukládejte, více, než sa náleží, od nich nežádejte, v čas pokut a metliček mých, obzvláště když bych někdy i pro hříchy i pro skusení vaše nepřátely dopouštěl, věrně jich, jako sami sebe, statky i životy zastávejte, věrněji a opravdověji, než se to posavád dalo. O mé tedy vědouce vůli, snažujtež se skutečně jí ostříhati, abyšte hněvu mého i pomst budoucích ujíti mohli. Mějte se dobře a učte se doufati, ne v nejistém zboží, ale ve mně Bohu živém; tak šťastně stanou všecky vaše věci. Amen, staň se.

Dátum z nebe, z trůnu slávy a majestátu, v ten den, v kterýž mne došla vzdychání a naříkání chudých mých, etc.

Odpověď bohatých na psaní Kristovo.

Nejjasnějšímu a nejnepřemoženějšímu knížeti a pánu, pánu Ježíši Kristu, věčného Boha věčnému Synu, Vykupiteli a budoucímu soudci všeho světa, svému milostivému Bohu, poddanost poníženou vzkazujeme.

Nebylot' nám nové, velebný Pane, což od tvé jasnosti nám v známost uvedeno jest o žalobách a naříkáních, kteréž chudí ti proti nám vedou; nebo i sami toho dosti od nich každý den v uši své naslýcháme. Ale však prosíme tvé jasnosti, že křiklavým takovým hlasům nuzarů těch a

ničemných lidí místa u sebe dáti tak snadně neráčíš, než i naši při také vyslechneš a jí porozvážíš. Soudímeť to, že kdyby se řeči a stýskání jejich mělo šetřiti a podlé nich soud býti konán, žeť bychom my prohrali a při svou stratili. Ale když se našich také odporů povází, naději máme, že ne tak snadně potupeni býti můžeme. Nejprvé pak pravíme, že chudi ti více sobě stýskati a naříkati zvykli, nežli je bolí, nepodařilých psů obyčeje v tom následujícíce, kteréhož dotkne-li se kdo neb pohrozí jemu, běží odtud s divným skvičením a sobě stýskáním, ješto se patrně vidí, že ho nebolí. Tak tito ustavičně sobě stýští a naříkajť nad svou bídou, a aby se z ní vymohli, opravdově předce se nestarajíce; a když jiný za ně platiti a svého dávati nechce, již nevědł, jak se dosti vynaříkati nad nelítostivostí lidskou. Ješto měli by nejprvé na svou k sobě nelítostivost naříkati, poněvadž obyčejně na nouzi vlastní vinou přicházejí skrze žrádla, hodování, hry, zahálky a nerozšafnosti; jiní pak, kteříž po rodičích nic neměli, aby také k statečkům nepřicházeli, lenost jedinká bývá příčina. Nebo tys zaslíbil, a věříme, že pravdomluvné jsou řeči tvé, že bojícím se sebe a pracujícím žehnati budeš a nedopustíš, aby nedostatek trpěli, kdož se tebe bojí a ostříhají se v povolání svém. Což že pravé jest všelijak, služebník tvůj David z zkušení toho potvrzoval, tak pravě: Mlád sem byl a sstaral sem se, a neviděl jsem spravedlivého opuštěného, ani semene jeho žebrati chleba. Žalm 37, 25. Konal by tedy i při těchto sliby své jako věrný a jim by žehnal, kdyby se z požehnání tvého svou leností, rozpustilostí, zahálkou etc. neodvraceli. Jsme-liž my tedy, milý Pane, povinni krmiti cizí lenost a fedrovati ty, kterýchž ty sám fedrovati nechceš? Vyhledáváš-liž toho od nás? Nenadějeme se.

K tomu zdaž zkušením shledáno není, že takovým korábníkům, kteříž jednou do bídy se uvedli a již v tom daru nestydatosti dosáhli, nikdy dosti se neučiní, a pomoci jim nelze. Dobude se někdy s pomocí naší ven jako z bahna nějakého, anť, než se zví, on zase tam; a by se i častěji s nimi pracovalo, nic nebývá platno, již zkušením to shledáno. Nevidí se tedy darmo vody přilévati; než kdož chce nuzarem býti, v tom ho nechati. An ty nekajícího po jednom, druhém napomenutí zavrci jsi kázal a sám zamítáš; a my bychom s takovými, kteříž ustaviční chtějí býti žebráci, meškati se měli? Necht' pracují a přichovávají, nebude potřebí naříkati, že my máme plné stodoly, špižirny, truhly, oni pak nic; také míti budou. A co spravedlivěji jako darů tvých sobě vážití, a což ty komu dáváš, tím neplejtovati? Kdyby pak nynějším těm štercířům každému dávati se mělo (kterýchž dosti jest, a více by jich hned bylo, kdyby všickni snadní k dávání byli a jejich lenost fedrovali), i kdež by tomu konec byl, a my nač bychom sebe, manželky, dítky své přivedli? O všecko bychom se připravili, a tak bychom ani my ani oni naposledy neměli nic, a všickni podlé řádu choditi bychom musili; čehož

nesmýšlíme, aby od nás žádati měl, poněvadž chceš, abychom dobře těžili hřivnami, i těmi tělesnými, a nemrhali, což jsi komu svěřil. Říkají a naříkají, že jsme nemilosrdní; a kéž rozdíl učiní, k komu jsme nemilosrdní? K takovým jsme nemilosrdní korábníkům a hudlařům, kteříž sobě nic přivésti neumějí, a kteříž nehodné se činí, aby se nad nimi člověk slitoval. Lidem bídým, chromým, slepým a jinak nemožným, když k nám přicházejí, nedáváme-li hrsti zlata, vždyť jich také po hlavě z domu nevystrukujeme. Dáme halířek neb kus chleba; ač i tu že užlváme rozdílů, kdož nás spravedlivě vinniti může? Nebo jacíž nyní jsou lidé, jistě takovéť jest potřebí examinovati, není-li nějakého podvodu; není-li jonák zdravý, aneb vždy ne tak nemocný, aby proto něčeho dělati a chleba sobě zasluhovati nemohl. Zase když vidíme, že opatřen jest na ten čas (poněvadž často přicházejí, plné kabele chleba z předu i zadu nosíce; halěřů pak co nazbíral, neukáže): kdo může spravedlivě naříkati, jestliže nečiníme pomoci tomu, kdož nepotřebuje pomoci? Na tvůj zákon se odvoláme, žes zbraňoval sám před svině perel metati, totiž nehodným nětco činiti; tuto pak v takové příčině schyluje se k tomu, aby tvým darem, kterýmž náš život stojí, plejtváno bylo; zle-liž jest tedy, že opatrnosti v tom užíváme? Naříkají, že v našich stodolách, moučnicích, špižárnách myši kazí to, čehož by oni užiti mohli. Ale víš, milý Pane, žeť sobě tvých darův tak vážíme, že kdybychom myším v tom tak snadně překaziti mohli, jako těmto ničemným lidem můžeme, nikoli by ony toho nám nekazily. A také jednat' jest věc, buď že myši skazí, aneb že by oni to zkaziti a skrze své střevo prohnati měli; poněvadž takovým lidem čím více se činí, tím více v lenost a utrácení toho, což se jim do rukou dostává, se vydávají, a naše jim pomáhání neni nic jiného, než jejich lenosti posilňování. Což se pak lidí naprosto bídých a nemožných dotýče, tiť na nás nemají dokonce co naříkati, nebo se ví o tom a snešení jest, že každá obec své chudé opatrovati má, k čemuž i důchodové zvláštní nařízení jsou. A také že bídy mají, což jest to divného? proč v tom na nás naříkají? Však i my bohatí jsouce bídám rozličným, starostem, fresováním i nemocem poddáni býti, a když ty to na nás vzkládáš, v tom se trpělivě míti musíme.

Stěžují sobě, že nezakládáme, v rukojemství se nepropůjčujeme; ale kdož by moudrý lidem lehkomyšlným, lhářům, pokladačům v tom rád se propůjčoval? Jistě tys nás, Pane, naučil opatrnosti té.

Nebo tak v písmě čteme: Nebývej mezi rukojměmi a mezi slibujícími za dluhy. Přísl. 22, 26. A opět: Velmi sobě škodí, kdož slibuje za cizího, ješto ten, kdož nenávidí rukojemství, bezpečen jest. Přísl. 11, 15. Item: Rukojemství mnohé upřímé na zkázu přivedlo a jako vlnobití jimi zmítalo, muže znamenité příbytků zbavilo, kteříž se toulati museli mezi cizími.

A kdož se zaplétá věcmi cizími, upadá prý v soudy. Sirach 29, v. 21. 22. Tak hle nás laskavě, milý Pane, před nebezpečenstvím vystříhati a k opatrnosti napomínati ráčíš. A jestližeť za toho věku, kterýž k nynějšímu přirovnáný zlatým se jmenovati může, takové opatrnosti bylo potřeba: čím více nyní, když všeliká nepravost na vrch vzešla, když svět všelikými lstmi, obmysly, fortely jest přeplněn, opatrnosti takové jest potřebí? A zdaž nás tomu vlastní naše zkušenosti, zdaž každodenní příkladové neučí? Jak mnozí skrže rukojemství a sliby, v nichž se takovým nuzářům propůjčovali, sebe o statky i dosti veliké připravují, na sebe, moha jinak bez toho býti, chudobu, nouzi i na své potomky uvozují? A protož nesoudíme, aby naříkání na nás těch nuzářů u tebe platné proti nám býti mělo; poněvadž my podlé tvých napomenutí a výstrah v tom postupujeme a k dobrému cíli směřujeme. Kdež pak domlouvati se smějí, že jim cti náležitě nečiníme a od nich ji sami vyhledáváme: kdyby stud měli, o tom by mluviti přestali. Nebo což jim klaněti se máme, proto že chudí jsou? a všickni jako svěcených kostí šetřiti, aby se žádnému nic neublížilo? Že my ctěni býti chceme, co se tomu diví, zdaliž není i u tebe spravedlivé, aby, kteréž ty ctíš, i od jiných ctěni byli? Zdaliž úředník nebo šafář větší vždy uctivosti od čeládky k sobě nevyhledává, nežli ji sám jim činí? A kdo ho obvine, že to zle činí? Tys pak nás šafáři svými nazval, kterýmž statek a čeládku v ruce jsi uvedl k opatrování. Ještě i to přidati musili, aby měli více proč potom naříkati, že prý statečky jejich a živnosti zžíráme a i o to málo, což mají, je připravujeme.

Načež ač by téměř hodné nebylo odpovídati, poněvadž příliš makavé věci hloupě na nás sčítajíce, sami se v podezření dávají, že více, jakž prv řečeno, skučí, než je bolí: a však nechť soudí toto dvě: 1. Nemají-li z to rozumu, aby vidouc nás tak žravé a hltavé, k nám živností svých nenosili? Vždyť my za nimi nechodíme ani jim nevydíráme. Potřebují-li pak nás v čem a na náš stateček živnosti své provodí, chceme také užitek z toho míti; a spravedlivé jest. Však nám na ten způsob smlouvu činí, pročez tedy k ni státi nechť? 2. K tomu zdaž jest to hříšné, když kdo pilný jsa svého hospodářství a živnosti, rolí, louky i domy k své potřebě skupuje? Zdaž to aneb z moci lidem běrem, aneb darmo? Však za to peníze dáváme; a kup vždycky všechněm svobodný býval, Božským i lidským právem, leč že v starém zákoně ven z rodu nic se prodávati a odbývati nemělo. Ale zákon starý již přestal, nyní sme pod milostí a ne pod ceremoniemi.

Z čehož ze všeho patrné jest, velebný Králi, že naříkání chudých, kteráž se na nás dějí, marná jsou a gruntu pravého žádného nemají. Protož nadějeme se, že ty spravedlivý spravedlivým i nespravedlivým spravedlivě učiníš: lenochů v nouzi zanecháš, nás pak, kteříž pracemi svými

a potom svým tvého požehnání sobě dobýváme, požehnáš a přispoříš toho, cožs nám již v ruce uvedl. Mezi tím děkujeme tobě, že k vůli bláznivých těch lidí rovnosti té v světě (bez níž svět tak dlouho stál a ještě bude) začlnati, a cožs nám jednou dal, toho odjímati neráčíš. Naději odtud sobě činíme, že my s pracemi svými tobě se líbíme, když nám v nich žehnáš a dary své rozhojňuješ. Činiž to i dále, milý Pane, abychom sa. věděli, že jsi Stvořitel a ochránce náš, pro jméno své, Amen.

Dáno na zemi etc.

Odpověď veřejná Krista Ježíše

v níž obojím, bohatým i chudým, o budoucím pře jejich rozeznání oznamuje, a jak by mezi tím k sobě se chovati měli, ukazuje.

Já Ježíš, slovo věčné věčného Boha Otce, zvolený král celého okřšlku zemského a ustanovený soudce všech živých i mrtvých, rozeznatel spravedlnosti, nepravosti pak všeliké zůřivý mstitel, všechněm vám zroceným a nesvorným křesťanům milosti a pokoje skrze sebe samého vinšuji a žádám.

Jakož předešle věrní moji milí chudí ke mně s ponížeností se utíkali a stížnosti své o bezprávích, kteréž se jim v světě nad slušnost dějí, pokorně přednášeli, i zase z druhé strany od bohatých repliky a odporové položení jsou, kterýmiž oněchno nářky zvrci a zničení usilovali a usilují: což jak náležitě od obojích se děje, já zpytatel srdcí výborně vím a znám, aniž slovy tak obarvena přede mnou věc býti může, abych ji jinakou, nežli jest, býti soudil. V čemž ačkoli již prvé jsem se v slovu svém osvědčil, a však předce tak se na světě děje, jako bych na to nepatřil, jako bych nerozuměl, jako bych neslyšel! Ješto kterakž bych já nerozuměl, kterýž jsem učinil srdce? kterakž bych neviděl, kterýž jsem učinil oko? kterakž bych neslyšel já, kterýž jsem učinil ucho? Jistě, jistě žeť nemůže přede mnou ukryta býti žádná věc; rozumím myšlení lidskému zdaleka, a prvé než mají na jazyku slovo, již já to všecko vím. Víím, co se zlého děje naprosto mezi všechněmi lidmi, chudými i bohatými, pány i poddanými, mezi lidmi světskými i duchovními, i při domu mém, jakž jsem se v tom dávno skrze proroka opověděl, nacházím nepravosti, nacházím a soudím. A však toto vám všechněm známo buď, že z jisté rady a uložení Otce mého, pro příčiny jisté plného rozeznání této pře do nejprv příštího veřejného a generálního soudu se odkládá, kterýž držán bude na zemi již brzo,

jistě brzo, při dokonání času, v poslední den přítomného věku světa; tak jakž tehdáž zvukem trouby po všem světě návěští dáno bude. Tu k tomu soudu chci a poroučím, aby mi se všickni postavili z obojí strany, i bohatí i chudí, žádného nevyměňujíc. Já také, poněvadž i od Krále věku nejvyššího všecken soud mně vzdán jest, i od vás obapolně na mě rozeznání té pře podáno, postaviti se neobmeškám s tisíci anjelů svých. Kdež osadě soud rozeznám plně a dokonale při vaši, i vejpověd podle spravedlnosti, na níž obědvě strany přestati povinny budete, učiním. Mezi tím obojím vám pravím, k tomuto soudu konečně se strojte i žaloby i odpory své nahotově mějte! Neboť se vám v těchto věcech osvědčuji, a pro hojnější výstrahu před zlým z milosti v známost uvozuji: Jedno, že tomu soudu žádného dne jmenovati nechci, zítra-li či přes rok či kdy jindy osazen bude. A protož snažujtez se v ustavičné hotovosti býti a své věci tak spravené míti, aby, když by koli zavolán byl, každý z vás mohl doufanlivě postaviti se před Synem člověka.

Druhé, osvědčuji se vám skrze živého na věky věkův, že již potom žádného času více, žádných odkladů, žádných roků sobě braní aneb někam jinam appellování nebude. Než jakž tu komu sedne, tak to na věčné věky bez skonání míti bude.

Třetí, prohlašuji vám časně i to, že svědků z lidí žádných nebude vedeno, než podle skutků svých jedenkaždý bude souzen, jak ti jeho ospravedlňovati neb obvinňovati budou. Přinese tedy každý z vás knihy svědomí svých, kteréž aby zpravené byly, a v nich všickni skutkové aby byli popsání, já to opatřím a nařídím. Budou i jiné knihy přinešeny, knihy paměti a vševedoucnosti Boží, a jakž v obojích těch knihách se najde, tak soud půjde. Protož snažujte se registra svědomí svých dobře sobě opatřiti a tak dobrými svědky se zachystati.

Čtvrté; oznamuje se vám, že při tom soudu bude čas spravedlnosti a ne milosrdenství, kteréž místa tam žádného míti nebude, a žádného tu nebude míření se, žádného odprošování, žádného odpouštění. Ale k těm věcem času toho, kterýž jest mezi dátum listu tohoto a mezi soudem tím budoucím, zanecháváme, aby volné za bylo stranám v tom se pohledávati, v mír vcházet, sobě odpouštěti i u mne také, čím by kdo mně vinen byl, milosti hledati; všecko se nyní odpouští, ale potom těm věcem naprosto času nebude; byť se i Mojžíš a Eliáš podle koho přimlouvali, nic neobdrží pro neproměnitelnost soudů Božích, to osvědčuji; tak jakož i první služebníku mému Janovi anděl můj, jednou nohou na moři a druhou na zemi stoje, a dva prsty vzhůru zdvižené maje, přísáhl; že po smrti času nebude.

O čemž vědouce snažtež se jedenkaždý opatřiti věc svou, jakž nejlépe můžete a umíte, abyšte ostáti mohli. Obzvláště pak vás chudých napomínám, znejte sebe a vejše, než posazeni jste, se nesázejte, příliš krutého vyhledávání dobročinnosti zanechte. Nebo já jsem Pán, kterýž vidím a soudím. Nařikání a stýskání zbytečných množství se vystříhejte, ale trpělivost radše při všem na na sobě dokazujte znajíce, že což se při vás děje, Boží vedení jest; kteréž že bývá odporné, diviti se můžete, než stíhati Boha a v reptání se dávati se vystříhejte. Myslte ovšem na to, ať, což bohatí přednášejí a za svědky proti vám vedou, lenost, rozmařilost, žrádla vaše, zpoury, a co více toho jest: to řku, ať se při vás nenachází, sic byšte neostáli, to vězte. Zdaž tomu z slova mého vyučiti se nemůžete, že jakož bohatství samo z sebe žádného nezatrácuje, tak vás vaše chudoba nikoli nespasí, jestliže vy při tom takoví budete, jakýmiž vás odpůrcové vaši býti praví. Ale známť já skutky vaše vás obojích a vím, kteří ste chudí a pobožní, užitku pobožnosti s takovou myslí, kteráž na tom, což má, přestati umí, očekávající. Nestěžujž se vám v té chudobě ke mně se připodobňovati, však pak vaše jest království nebeské, v němž vás věčné zboží očekává; ještěť nejsou hodna ta nynější maličká ssoužení vaše toho velikého věčné slávy břemene, kteráž se tam na vás zjeviti má; vím také o chudých bezbožných, vím i, kterak se k nim chovati míti budu. Snažujtež se tedy chudí býti duchem, a majíc nedostatek věcí zdejších, usilujte bohatí býti v Bohu, tak aby zdejší chudoba byla začátkem a fedruňkem věčného blahoslavenství.

Vy pak bohatí kdo jste a jak se chováte, znám to dobře a vím, že, jste dvojí, jedni lepší než druzí, kteříž dobře užíváte zboží mého, vám do času půjčeného, k mé slávě ním směřující; vámť to bude k dobrému; ale hledťež dobře činíce v tom neoblevovati, ale raději čím dále tím účinnivější a dobrotivější býti a za příčinou chudých bezbožných chudým pobožným nepřestávejte dobře činiti, ale raději pro dobré chudé i nad chudými zlými se slitovávati, a budeť vám to ku pochvale; nebo zdaž nevíte, že v poslední den řeknu vám: Co ste mému nejmenšímu učinili, mně ste učinili; a zdaž neřeknu: Podťte, požehnaní moji, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa; nebo lačněl sem, dali ste mi jísti, žíznil sem, dali ste mi pítí, nah sem byl, přioděli ste mne, v žaláři a nemocen sem byl, a navštívili ste mne. Zdaž nevíte, že když chudým mým milým dobře činíte, Otcí mému na lichvu půjčujete, poklad sobě v nebi, kdež mol ani rez nekazí, ani zloději névykopávají, shromažďujete. Vy pak bezbožní boháči, proč nuzíte lid svůj? Proč tváře chudých mých zahanbujete? Zdaž nevíte, že ačkoli s soudem tím veřejným a generálním proto, zdali byšte aspoň někteří se obrátili a hříchy své spravedlnosti vykupovali, odkládám: však mezi tím vás souditi a pro vás i na své milé pokuty a trestání dopouštím. A protož vězte, že i v tomto

životě, proto že mzda dělníků při vás zadržaná křičí, a lkání jejich v uši mé Pána zástupů vchází: vás, nenapravíte-li se, trestati budu, proto že zboží svého zle užíváte, a že se pozdvihují dcery vaše, jako někdy dcery Sionské, a chodí s vytaženým krkem a pasou očima protulující se a zdobna krácejíce, tak že i nohama svýma lákají. Protož an já odejmu okrasu těch nástrah, totiž halže, jablka zlatá, spinadla, biréty a zápony, tkanice, prsteny a náčelníky, proměnná roucha i pláštěky etc. Odejmu, řku, a zdaliž již toho po místech nečiním? A budeť (jediné leč pokání činiti budete) místo vonných věci hnis, místo pasu roztržení, místo kadeří lysina a místo širokého podolku bude př-epásání pytlem, obhoření pak místo krásy. Vymlouváte vy se tím, že jest vám dobrým a pilným hospodářům svoboda ku potřebě své domy, pole skupovati.

Ale proč nechtete o tom věděti, co já mluvím, že běda vám, kteříž připojujete dům k domu a pole s polem spojujete, tak že místa jiným není, jako byste sami rozsazeni byli k přebývání u prostřed země: aj, v uších mých jest to, jistě žeť vám ti domové mnozí spustnou, ano i velicí a krásní bez obyvatel budou, nadto deset dílců vinnických vydá toliko láhvičiči jednu, a semene chomer vydá efi. Jakž pak koli těmito pomstami svými vám i hrozím i časem uvozuji, však vězte, žeť jich ne pro vás, kteříž ste bezbožní, ale pro věrné milé mé na světě přebývající, jež sem na dlani ruky své vyryl, jichž jako zřítečnice oka svého šetřím, a jednohokaždého ze jména znám, uskrovňuji; a však ani to, budete-li bez pokání, vám neprospěje. A protož, ach, boháči, plačte, nebo zboží vaše shnilo, roucho vaše zmolovatělo; jakož slunce vzešlé s horkostí usušuje bylinu, a květ její prší, tak i vy ve všech cestách svých usvadnete. I proč hynete, lidé moji? proč spoléháte v nejistém zboží? proč je za oddíl svůj míti chcete a budoucího toho, věčně trvajícího bohatství v nebi nehledáte? Proč z mammony nepravosti přátel sobě nečiníte? Nevíte-liž, že mne tím nectíte? Nevíte-liž, že takovým neúčinným, kdož v tom bez pokání zůstanou, řeknu já Pán a soudce v onen den: Odejděte ode mne, zlořečení, do ohně věčného, kterýž jest připraven d'áblu i andělům jeho. Nebo sem lačněl, nedali ste mi jísti, žíznil sem, nedali ste mi pítí, nah sem byl, nepřioděli ste mne, nemocen a v žaláři sem byl, a nenavštívili ste mne, a což ste mému nejmenšímu neučinili, mně ste neučinili; odejdětež ode mne, činitelé nepravosti. Bojtež se tedy a rozhorletež se a činite pokání pamatujícíce, že jste lidé z též země jako i jini učinění; a což máte, že mé jest, jak s tím zacházeti budete, k mé slávě neb neúctě, tak i já zajdu s vámi k věčnému vás buď oslavení neb otupení. A obojím vám boháčům, i pobožnějším i těm, kteříž jste posavád bezbožní byli, pravím: Již čím dále, tím lepší buďte, nehodností nuzných lidí, kterouž vy tak pilně odrháte, v činění skutkův dobrých sobě překážeti nechtějte; nebo almužna ne proto se dává, aby, kdož dobrý jest, tomu

se nasýpalo, než kdož nuzný a potřebný jest, aby retován byl. Jiné ty výmluvy vaše, jimiž sobě v činění soudu a milosrdenství překážíte, viztež, ať vám nezničejí; před lidmi se ledacos mluvíti dá k zatarasení věci jakékoli; ale já jsem, kterýž spytuji ledví, ten všemohoucí, a vyvedu na světlo všeliký skutek a osvítím tajnosti srdci vašich, aniž podle vidění a slyšení souditi budu, ale soud můj bude podle spravedlnosti. Spravedlnost pak Boží neproměnná jest oheň plápolající proti každé nešlechtnosti, kterým zachvácenu býti jest nesnesitelné. Mysletež na to, dokudž zde čas máte. Zdaž již prohlášeno není prvé, že mocní mocné muky trpěti budou? A nemilosrdným nemilosrdenstvím placeno bude? Snažujtež se tedy bohatí býti v dobrých skutcích, abyšte hojně měli svědků milosrdenství svého v onen den, a aby vám milosrdenství se stalo.

Aj, povědělť jsem vám! Živť jest Hospodin, síla má, že zahynutím žádného vinen býti nechci. Krev jejich budiž na hlavy jejich, kdožkoli pohrdají radami mými. Kdo škodí, škodiž ještě; a kdo smrdí, smrdiž ještě; a kdo jest spravedlivý, ospravedlni se ještě; a kdo jest svatý, posvětiž se ještě. Nebo aj, přijduť brzy, jistě brzy, a odplata má se mnou, abych odplatil jednomu každému vedlé skutků jeho. Jistěť přijdu brzy, Amen.

Přijdiž tedy, Pane Ježíši.